

Complexnummer: 520037

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Dongecentrale

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

520038, 520039, 525804

Woonplaats

Geertruidenberg

Gemeente

Geertruidenberg

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdoject

Centraleweg 16 Cen, 4931 NB te Geertruidenberg

Complexomschrijving

Inleiding

Het complex van de Dongecentrale is gelegen op de noordelijke oever van de Donge, ten zuiden van de kern van Geertruidenberg. De Dongecentrale, die in 1919 werd gebouwd, was de eerste niet-particuliere electriciteitscentrale in de provincie Noord-Brabant. De centrale werd door de P.N.E.M. in bedrijf gesteld. De electriciteitscentrale, gebouwd naar ontwerp van de hoogleraar in de electrotechniek prof.dr. G.J. van Swaaij, was uitgerust met een tweetal turbogeneratoren, die een vermogen konden ontwikkelen van respectievelijk 6000 en 12000 k.W., een voor die tijd aanzienlijk grote capaciteit. De centrale voorzag hiermee in de stroomvoorziening op provinciaal niveau. Omdat de vraag naar electriciteit in de hierop volgende jaren boven verwachting snel steeg, moest in de periode 1920-1926 het aantal turbo-generatoren sterk worden uitgebreid. In 1930 en 1931 vond een uitbreiding plaats met twee turbo-generatoren met een veel groter vermogen. De aanschaffing van deze machines maakte de bouw van een tweede centrale noodzakelijk, bestaande uit een nieuwe machinezaal, een ketelhuis en een schakelpodium. De tweede Donge-centrale werd vastgebouwd aan en stond in open verbinding met de al bestaande electriciteitscentrale. Deze laatste werd begin jaren '90 van de 20ste eeuw gesloopt. Van de open verbinding tussen de eerste en tweede Dongecentrale zijn nog sporen aan de zuidgevel te zien. Kort voor 1950 is de centrale uitgebreid met een nieuwe kantoorvleugel, een schakelgebouw en een aantal dienstgebouwen. Deze onderdelen vallen buiten de bescherming.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De centrale is gelegen op een omvangrijk terrein, direct ten zuiden van de kern van Geertruidenberg. Dit terrein wordt begrensd door de Centraleweg aan de noordzijde en de rivier de Donge aan de zuidzijde. Aan de oostzijde van het terrein bevond zich vroeger een spoorwegaansluiting, aan de westzijde een haven. Het centralegebouw (Complexonderdeel 1), waarin van rechts naar links het ketelhuis, de machinehal en het (eind jaren '40 gebouwd) schakelgebouw, bevindt zich aan de oostzijde van het terrein. Rechts hiervan lag oorspronkelijk het kolenopslagterrein van de centrale, aan de oostzijde begrenst door een kolenspoor. Op de zuidwestelijke hoek van de centrale het uit 1929 daterende filtergebouw (Complexonderdeel 2). Ten noorden van het centralegebouw bevinden zich een eind jaren '40 gebouwde kantine, een garage en magazijn en een blok met zeven dienstwoningen, daterend uit 1919. Aan de westzijde van het terrein een openluchttransformatorstation met bijbehorende montagehal en werkplaats uit 1930 (Complexonderdeel 3).

Waardering

Het complex van de Dongecentrale is van algemeen belang. Het complex bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling: het vormt een goede illustratie van de geschiedenis van de electriciteitsvoorziening in Noord-Brabant. Het complex is voorts van belang als voorbeeld van een typologische ontwikkeling: de verschillende nog resterende gebouwen van de centrale vormen een goede illustratie van de productietechniek binnen een electriciteitscentrale. Het complex bezit architectuurhistorische waarde vanwege de functionalistische stijl waarin de gebouwen zijn opgetrokken en vanwege de toegepaste constructies. Het complex is van belang vanwege de gaafheid; van de Dongecentrale II resteren nog bijna alle onderdelen (m.u.v. het later vervangen schakelhuis). Het complex is tot slot van belang vanwege typologische en functionele zeldzaamheid.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 520038

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 mei 2002
Kadaster deel/nr	82635/76

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Geertruidenberg	Geertruidenberg	Noord-Brabant

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Geertruidenberg	A			3871

Omschrijving**

Inleiding

Het CENTRALEGEBOUW van de Dongecentrale, bestaande uit een ketelhuis, machinegebouw en schakelhuis, bevindt zich aan de westelijke zijde van het terrein. Het in 1931 opgetrokken centralegebouw was vastgebouwd aan het in de jaren negentig van de 20ste eeuw gesloopte ketelhuis en het machinegebouw van de eerste Dongecentrale, in bedrijf gesteld in 1919. Het ontwerp voor de constructies en de architectuur werd geleverd door ingenieursbureau DHV (Dwars, Hederik en Verheij) uit Amersfoort.

Het centralegebouw vertoont stijlelementen van het functionalisme. Het schakelhuis is in 1950 uitgebreid met een verdieping en een nieuwe voorgevel.

Omschrijving

Het centralegebouw heeft een globaal rechthoekige plattegrond. Zowel het ketelhuis als het machinegebouw heeft een flauw hellend zadeldak, rustend op stalen vakwerkspanten. De gevels zijn opgetrokken uit baksteen tussen een stalen vakwerkskelet.

De noordelijke en zuidelijke gevel van het ketelhuis worden door verticale stalen elementen in zeven traveeën verdeeld. In het midden van de traveeën verticale bandvensters met stalen kozijnen en roedenverdeling. Boven in de gevels een breed bandvenster. Tegen de noordgevel een recentere uitbouw onder plat dak. Onder het dakoverstek in de noordelijke gevel de tekst "Dongecentrale". De oostelijke kopgevel in het midden een grote rechtgesloten poort. Rechts hiervan een kleinere ingang met vleugel deur en drieruits bovenlicht. Linksboven een raster.

De noordelijke zijgevel van de machinehal is voorzien van een vliesgevel. De westelijke kopgevel van de machinehal gaat grotendeels schuil achter het schakelhuis. Geheel rechts een nog resterend gedeelte van het trappenhuis tussen Dongecentrale I en II. Hierin vensters met kleine stalen roedenverdeling in muurnissen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Op de zuidelijke kopgevel nog sporen -vloeren, binnenmuren, doorgangen en resten van betegeling- van de aansluitende machinehal van de eerste Dongecentrale. Hierboven een horizontaal bandvenster met stalen roeden.

Het schakelhuis is opgetrokken in baksteen onder een plat dak met overstek. Het schakelhuis heeft overal dezelfde totale hoogte maar een ongelijkmatige verdiepingsindeling. Aan de bredere voorzijde zijn er vijf verdiepingen met als vierde een lage, in de voorgevel blinde, tussenverdieping. De voorgevel is een uitbreiding uit 1950, gerealiseerd door architectenbureau J. van Hasselt en De Koning. Het smallere deel erachter heeft vier hoge verdiepingen waarvan de bovenste verdieping dateert uit 1950.

Inwendig heeft het centralegebouw een omkleed staalskelet. De muren zijn aan de binnenzijde deels gepleisterd, deels schoon metselwerk met geglazuurde bakstenen. In het ketelhuis een loopkraan met vakwerkliggers (Stork-Hijsch 3000 kg., bouwjaar 1930). Tegen de oostgevel, tegen het schakelhuis een gang met tegellambrisering en trap met gietijzeren sierbalustrade. Tevens een turbo-generator van Boveri Brown. In het ketelhuis een galerij op massieve stalen liggers. Hier bevond zich de aandrijfmotor voor de conveyor. In het schakelhuis zijn nog diverse ruimtes die aan de oorspronkelijke functie herinneren zoals de schakelgangen met aan weerszijde reeksen smalle, stenen brandschotten. Op de verdieping het grote schakelpodium dat vanuit de machinehal bereikbaar is via een trap vanaf de verdiepingsvloer. De wand tussen de ruimte met het schakelpodium en de machinehal is aan weerszijden voorzien van een afwerking in siermetselwerk met verblendsteen uit 1930.

Waardering

Het centralegebouw van de Dongecentrale, bestaande uit de machinehal, het ketelhuis en het schakelhuis, is van algemeen belang. Het object bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling: het vormt een goede illustratie van de geschiedenis van de elektriciteitsvoorziening in Noord-Brabant. Het object is voorts van belang als voorbeeld van een typologische ontwikkeling: de machinehal, het ketelhuis en het schakelhuis zijn illustratief voor de productietechniek binnen een elektriciteitscentrale. Het object bezit architectuurhistorische waarde vanwege de functionalistische bouwstijl. Het object bezit ensemblewaarde als onderdeel van het complex, dat cultuurhistorisch van nationaal belang is. Het object is van belang vanwege de gaafheid. Tot slot is het object van belang vanwege typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Ketelhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 520039

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 mei 2002
Kadaster deel/nr	82635/35

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Geertruidenberg	Geertruidenberg	Noord-Brabant

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Geertruidenberg	BY Centraleweg 16

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Geertruidenberg	A			3871

Omschrijving**

Inleiding

Het FILTERGEBOUW, behorend bij het complex van de Dongecentrale, is gelegen op de noordoever van de Donge, ten zuidwesten van het centralegebouw. In het gebouw is de mechanische filteraanleg van de electriciteitcentrale ondergebracht, noodzakelijk voor de filtering van de grote hoeveelheden koelwater -onttrokken aan de rivier- die in de Dongecentrale werden gebruikt. Het gebouw, dat stijlelementen van het functionalisme vertoont, werd opgetrokken in 1929, naar ontwerp van prof.ir. G.J. van Swaaij.

Omschrijving

Het gebouw heeft een globaal rechthoekige plattegrond en telt één bouwlaag onder een flauw hellend, overstekend zadeldak. Het filtergebouw is gebouwd op een gewapend betonnen onderbouw, rustend op een houten paalfundering. Hierin bevinden zich de inlaatkelders, de filterkelders, een reinwaterkelder en buizenkelders.

Tegen de oostgevel een kleine uitbouw onder plat, waarin de ingang van het filtergebouw. De gevels zijn opgetrokken in baksteen, met een rollaag boven de plint en de vensters. In de lange (noordelijke en zuidelijke) zijgevels hoge, per twee gekoppelde vensters, waarin een kleine stalen roedenverdeling. In de oostelijke kopgevel, boven de uitbouw een zestal rechtgesloten vensters met kleine roedenverdeling. De westelijke kopgevel heeft een zestal rechtgesloten vensters met kleine roedenverdeling. In het midden een achteringang. Inwendig heeft het filtergebouw een staalskelet met vuurwerende omkleding. Het dak rust op vakwerkspanten. In het filtergebouw is nog een vijftal oorspronkelijke pompen aanwezig.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het filtergebouw, behorend bij het complex van de Dongecentrale, is van algemeen belang. Het object bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling: het vormt een goede illustratie van de geschiedenis van de electriciteitsvoorziening in Noord-Brabant. Het complex is voorts van belang als voorbeeld van een typologische ontwikkeling: het filtergebouw is illustratief voor het productieproces binnen een electriciteitscentrale. Het object bezit architectuurhistorische waarde vanwege de functionalistische stijl. Het object bezit ensemblewaarde als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch van nationaal belang is. Het filtergebouw, met daarin een vijftal originele pompen, is van belang vanwege de gaafheid. Het object is tot slot van belang vanwege typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf

Monumentnummer*: 525804

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 mei 2002
Kadaster deel/nr	82830/197

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Geertruidenberg	Geertruidenberg	Noord-Brabant

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Geertruidenberg	A			3986

Omschrijving**

Inleiding

Het openlucht TRANSFORMATORSTATION is gelegen aan de uiterste oostzijde van het complexterrein, ten zuiden van de Centraleweg. Het geheel bestaat uit een transformatorreplacement, een hijstoren, met aan de westzijde hiervan een lagere werkplaats. Het gebouw, ontworpen door prof. ir. G.J. van Swaaij, vertoont stijlelementen van het functionalisme en werd opgetrokken in 1930. Het transformatorstation stond in verbinding met het openluchtstation te Woensel.

Omschrijving

Het gebouw heeft een L-vormige plattegrond en bestaat uit een hijstoren onder flauw hellend zadeldak en een lager, tweelaags bouwdeel onder plat, waarin de werkplaats is ondergebracht. Ten noorden hiervan is het transformatorreplacement gesitueerd. Het gebouw is opgetrokken in baksteen, met staalskelet. De hijstoren heeft in de zuid- en oostgevel een hoog, rechtgesloten venster met kleine stalen roedenverdeling.

In de zuid-, oost- en westgevel een breed bandvenster, eveneens met kleine roedenverdeling in staal. In de noordgevel van de montagehal een grote muurnis, waarin een brede hefdeur.

Tegen de westgevel van de montagehal de werkplaats. Deze is in de zuidelijke en noordelijke gevel voorzien van vierkante vensters met kleine stalen roedenverdeling, gescheiden door smalle muurdammen. In de korte westelijke gevel smallere rechtgesloten vensters met kleine stalen roedenverdeling. Op de noordwestelijke hoek van de werkplaats een betonnen, op de hoeken afgerond balkon.

Waardering

Het openlucht transformatorstation is van algemeen belang. Het object bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling: het vormt een goede illustratie van de geschiedenis van de electriciteitsvoorziening in Noord-Brabant. Het object is voorts van belang als voorbeeld van een typologische ontwikkeling: het is illustratief voor het productie- en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

transportproces binnen een electriciteitscentrale. Het object bezit architectuurhistorische waarde vanwege de functionalistische stijl van de gebouwen. Het object bezit ensemblewaarde als essentieel onderdeel van de Dongecentrale, die cultuurhistorisch van nationaal belang is. Het object is van belang vanwege de gaafheid. Tot slot is het object van belang vanwege de typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf